

Любомир Винар

БІБЛІОГРАФІЯ ПРАЦЬ ПРО МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО

Вступ

Зложити повний список праць про М. Грушевського це надзвичайно трудне завдання. Журнальні і газетні статті, присвячені його життю і творчості, появилися в численних українських і чужоземних періодиках, які в багатьох випадках являються сьогодні бібліографічною рідкістю. Це саме можна сказати про рецензії на праці М. Грушевського.

Зокрема важко зареєструвати статті в советських періодиках із 1930-их і 40-их років, у яких у викривленому зеркалі аналізовано працю і діяльність українського найвизначнішого історика. Саме тому наша бібліографія не є повна і охоплює головню журнальні статті, а також інші видання. Рецензії на праці М. Грушевського не включуємо, бажаючи в майбутньому присвятити їм окрему бібліографію. Тут рівнож реєструємо важливіші загальні мемуарні твори, в яких дуже часто знаходимо деякий біографічний матеріал, як також деякі важливіші монографічні праці, що посередньо відносяться до діяльності М. Грушевського.

Наша бібліографія складається з двох основних частин: 1. Бібліографія бібліографій творів М. Грушевського і 2. Бібліографія праць про М. Грушевського. Обидві частини уложені в поазбучному порядку. Беручи під увагу нашу неможливість опрацювати повний бібліографічний реєстр праць про М. Грушевського, в міру можливостей і доповнень, ми будемо періодично містити в журналі продовження цієї бібліографії. В деяких випадках бібліографічний опис поодиноких позицій не буде повний, з огляду на неможливість безпосередньо перевірити дані видання.

І. Бібліографія бібліографій.

Балика, Д. А. і інші: «Матеріали до бібліографії друкованих праць Академіка Грушевського за 1905-1928 рр.», *Ювілейний Збірник на пошану Академіка Михайла С. Грушевського*, т. III., Київ: Всеукраїнська Академія Наук, 1929. 104 стор.

Крім Д. Балики впорядками бібліографії були: О. Карпінська, Н. Козель, Н. Ципкина і В. Дорошенко. Бібліографія являється продовженням бібліографії творів Грушевського Івана Єм. Левицького з 1905 року. Підчас збирання бібліографії впорядчики використали книжні фонди Всенародньої Бібліотеки України при ВУАН, а також: приватні бібліотеки в Києві. Бібліографія охоплює книжки, статті, замітки, красне письмо і рецензії.

Bídl o Jaroslav: *Michal Hruševskýj*. Praha: Nákladem České Akademie Věd a Umění, 1953. 43 pag. (Бібліографія стор. 37-43).

Один розділ праці проф. Бідла присвячений вибраній бібліографії праць М. Грушевського.

- British Museum. Department of Printed Books: *General Catalogue of Printed Books* London, 1959-1965. Vol. 108, col. 144-148.
- Реєстр праць М. Грушевського, що зберігаються в колекції Бритійського музею.
- Винар Любомир: «Потрібна бібліографія творів Михайла Грушевського», *Сучасність*, ч. 7 1966.
- Бібліографічна стаття із описово-критичним розглядом поодиноких бібліографій творів М. Грушевського.
- Винар Любомир: «Бібліографія праць про Михайла Грушевського», *Український Історик*, ч. 1-2 (9-10), 1966.
- Gregorovich Andrew: „Selected Bibliography“, Michael Hrushevsky, *The Traditional Scheme of „Russian“ History and the Problem of a Rational Organization of the History of the East Slavs*. Winnipeg: Ukrainian Free Academy of Sciences, 1966, pp. 17-24.
- Вибрана бібліографія праць М. Грушевського і про нього.
- Doroshenko Dmytro: *A Survey of Ukrainian Historiography*. New York, 1957. pp. 285-286.
- Короткий перегляд історіографічних статей, присвячених життю і творчості М. Грушевського. Доповнив цю бібліографію проф. О. Оглоблин.
- История исторической науки в СССР. Дооктябрьский период. Библиография*. М. В. Нечкина, отв. ред. Москва: Изд. «Наука», 1965. стор. 438-439.
- Коротка бібліографія праць про М. Грушевського. Компілятори не узяли до уваги важливіших статей, обмежуючися лише описом 13 окремих бібліографічних позицій.
- Каталог Видань Української Академії Наук 1918—1930*. Приготував і видав Дмитро М. Штогрин, Чикаго: Товариство Українських Бібліотекарів Америки, 1966. стор. 284 + 74.
- Офсетовий передрук *Систематичного Каталогу Видань Всеукраїнської Академії Наук 1918—1929* (Київ, 1930) і *Додатку до Каталогу за 1930 рік* (Київ, 1931). Всі видання М. Грушевського, що появились під фірмою Академії Наук, є подані в задовільній бібліографічній формі. Дуже важливий довідник до наукової праці М. Грушевського в 1924—1930 рр.
- Левицький Іван Е.: «Реєстр наукових і літературних праць проф. Михайла Грушевського», *Науковий Збірник присвячений Михайлові Грушевському*, Львів: Наукове Товариство ім. Шевченка, 1906. 64 стор. Бібліографія охоплює усі праці М. Грушевського в роках 1885—1904. Подано повний бібліографічний опис друкованих творів. Продовження слідує в київській бібліографії Валики з 1929 року.
- New York. Public Library. Slavonic Div.: *Dictionary Catalog of the Collection*, Boston: G. K. Hall, 1959. Vol. 9. pp. 8312—8314.
- Реєстр праць М. Грушевського, що зберігаються в збірці Нью-Йоркської Публічної бібліотеки.
- Полонська-Василенко Н.: «Історична наука в Україні за советської доби та доля істориків», *Записки НТШ*, т. 173, Чикаго, 1962, стор. 78—30. Вибрана бібліографія праць М. Грушевського доведена до 1934 року. *Систематичний каталог видань Всеукраїнської Академії Наук 1918—1929*. Київ, 1930. 284 стор. (Гляди: *Каталог Видань Української Академії Наук*. Каталог склали М. М. Іванченко і Я. Штещенко).

- Систематичний каталог Всеукраїнської Академії Наук за 1930 рік. Додаток I.* Київ, 1931. 74 стор. (Гляди: *Каталог Видань Української Академії Наук*). Бібліографію склав Микола Сагарда.
- «Список значительных ученых трудов проф. М. С. Грушевского», *Записки об ученых трудах действ. членов Акад. Наук. СССР по Отд. гуманитарных наук изб. 12 янв. и 13 февр. 1929 г.* Прилож. к Изв. Акад. Наук за 1928 г., стор. 27—38.
- Черкаський Т.: «Бібліографія» в Михайло Грушевський, *Під зорями* Київ: Коопер. Вид. «Рух», 1929. стор. 574—578.
Список охоплює лише літературні твори М. Грушевського. Бібліографічний опис неповний.

II. Бібліографія праць про М. Грушевського

- Андрусяк Микола: «Михайло Грушевський», *Свобода*, 24 листопада 1954.
- Андрусяк Микола: «Ідеї Михайла Грушевського», *Свобода*, чч. 301—303, 1954.
- Багалій Дмитро І.: «Акад. М. С. Грушевський і його місце в українській історіографії» (історично-критичний нарис), *Червоний Шлях*, ч. 1. 1927, стор. 160—217.
- Багалій Д. І.: *Нарис історії України на соціально-економічному ґрунті*. т. I. Київ: Українська Академія Наук, Збірник ч. 72, 1928. стор. 73—89.
- Bidlo Jaroslav: *Michal Hruševskýj*. V Praze, Nákladem České akademie věd a umeni, 1935. 43 p.
- Білас Лев: «Криза нашого образу історії. II. Михайло Грушевський», *Українська Літературна Газета*, Рік III. ч. 10 (28) 1957, стор. 1, 8.
- Bilas Lev: „Geschichtsphilosophische und ideologische Voraussetzung der geschichtlichen und politischen Konzeption M. Hrushevskyjs“, *Jahrbücher für Geschichte Osteuropas*, Н. 3. 1956, pp. 269—292.
- Borschak Elie: „Mikhailo Hrushevskij (1886—1934)“, *Le Monde Slave*, vol. 12. No. 1—2. 1935, pp. 12—35.
- Борщак Ілько: «Михайло Грушевський», *Соборна Україна*, квітень 1947, стор. 33—36.
- Борщак Ілько: «Україна в Парижі», *Україна*, ч. 7. 1952, стор. 496—501.
- Бочковський О. І.: «М. Грушевський, як соціолог», *Вісті УТГІ*, 1935.
- Василенко Н.: «Проф. М. С. Грушевський как историк», *Украинская Жизнь*, ч. 12. 1916.
- Vernadsky George: „Preface“, *A History of Ukraine*, by M. Hrushevsky. New Haven: Yale University Press, 1948, pp. V—XIV.
- Винар Любомир: «Історичні праці Івана Франка», *Збірник Літературної Газети* 1956, Мюнхен, 1956. стор. 48—63.
— «Ювілейний рік Михайла Грушевського», *Свобода*, ч. 23., 4. лютого, 1966.
— «Ювілей 43. Грушевського і Українське Історичне Товариство», *Свобода*, ч. 55., 24. березня 1966.
— «Життя і наукова діяльність Михайла Грушевського» (Джерела до біографії; ранній період: дитинство і юнацький вік М. Грушевського; київський період: університетські роки М. Грушевського). *Український Історик*, ч. 1—2 (9—10). 1966.
- Витанович Ілля: «Уваги до методології й історіософії Михайла Грушевського», *Український Історик*, ч. 1—2 (9—10) 1966.

- Вісник Союзу Визволення України (Відень). Рік III, ч. 67. 1916. (Число присвячене 50 літтю життя М. Грушевського).
- Гарасимчук Василь: «Михайло Грушевський, як історіограф України», *Записки НТШ*, т. 133. 1922, стор. 1—26.
- Гаркуша Д.: «Професор Михайло Грушевський», *Розвага* (Львів), ч. 44. 1916.
- Гермайзе Осип: «Ювілей української науки (Сорок років діяльності акад. М. С. Грушевського)», *Життя і Революція*, ч. 30. 1926, стор. 93—99.
- Глушко С. В.: «Розроблення української історії в установах ВУАН», *Пролетарська Правда*, ч. 51. 1957.
- Горбатюк В. Т.: «М. Грушевський та його так звана школа. (Історіографічні замітки)», *Наукові Записки Львівського Університету*, т. 1. вип. 1. 1946, стор. 3—39.
- Hoetzsch Otto: „Michael Hruševs'kyj“. *Zeitschrift für osteuropäische Geschichte*, Bd. 9. Berlin 1935, pp. 161—164.
- Добровольський Володимир: «Київщина та Київ в працях М. С. Грушевського», *Ювілейний Збірник на пошану Акад. М. С. Грушевського*, т. I. Київ: Українська Академія Наук, 1928. стор. 410—427.
- Dombróvs'kyj Oleksander: „Bereicherung der Forschungen über Frühgeschichte der Ukraine durch Mychailo Serhijovuč Hruševs'kyj“. *Наукові Записки Українського Вільного Університету*, ч. 3. 1959, стор. 49—56.
- Домбровський Олександр: «Антинорманська теорія з перспективи ранньої історії України в М. Грушевського», *Український Історик*, ч. 1—2 (9—10) 1966.
- Дорошенко Володимир: *Наукове Товариство ім. Шевченка у Львові*, Київ, 1913.
- «Історія України проф. М. Грушевського». *Вісник Союзу Визволення України*, ч. 67. 1916, стор. 781—783.
- *Огнище Української Науки. Наукове Товариство імені Т. Шевченка*. Нью-Йорк, 1951. стор. 26—37.
- «Перший президент відновленої української держави», *Овид*, ч. 1 (78), ч. 2—3 (79—80), 1957.
- «Заслуги М. Грушевського для української культури», *Овид*, ч. 5 (82) 1957, стор. 18—22.
- «М. Грушевський — громадський діяч, політик і публіцист», *Овид*, ч. 6 (83), стор. 15—19, ч. 10 (87), стор. 23—26, ч. 11 (88), стор. 18—19, 1957.
- «Життя і діяльність Михайла Грушевського», в Михайло С. Грушевський, *Вибрані Праці*, Нью-Йорк: Гол. Управа ОУРДП в США, 1960, стор. 11—30.
- *Іван Франко і Михайло Грушевський*, Мюнхен, 1962. 37 стор. (відбитка з журналу *Сучасність*, чч. 1—2, 1962).
- Дорошенко Дмитро: *Мої спомини про недавнє минуле (1914—1918)*, част. I. Львів: «Червона Калина», 1923. 131 стор., част. II. Львів, 1923. 96 стор.
- *Історія України 1917—1923 рр. Доба Центральної Ради*, т. I, Ужгород, 1932.
- *Мої спомини про давнє минуле, (1901—1914 роки)*, Вінніпег, Тризуб, 1949, 167 стор.
- Doroshenko Dmytro: *A Survey of Ukrainian Historiography*, New York: Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U.S., 1957, pp. 248—286.

- Дубровський Василь: «М. С. Грушевський в Чернігові», *Календар Альманах «Відродження»*, Буенос Айрес, 1961, стор. 99—119.
— «Великий патріот», *На Чужині*, ч. 1/28, 1947.
- Сфремов Сергій: «На страж національного достоїнства», *Українська Жизнь*, ч. 12. 1916.
— «М. Грушевський», *Історія українського письменства*, т. II. Київ-Ляйпціг, 1919, стор. 236—245.
- Ждан Михайло: «Битва над Калкою і другий напад татар на Україну та його наслідки в світлі Історії України-Руси М. Грушевського», *Український Історик*, ч. 1—2 (9—10) 1966.
- Касименко О. К.: «Грушевський, Михайло Сергійович», *Українська Радянська Енциклопедія*, т. 3, Київ, 1960, стор. 509—510.
- Климкевич Роман О.: «Діяльність М. Грушевського в царині української геральдики і сфрагістики», *Український Історик*, ч. 1—2 (9—10), 1966.
- Ковалевський Микола: *При джерелах боротьби*, Іннсбрук, 1960.
- Ковалів П.: «М. Грушевський і українська мова», *Україна* (Париж), ч. 3. 1950, стор. 150—155.
- Кордуба М.: «Грушевський про „нашу політику”», *Вістник СВУ*, ч. 127. 1916, стор. 786—788.
— «Приїзд проф. Грушевського до Львова», *Вістник СВУ*, ч. 128. 1916, стор. 795—796.
- Korduba Miron: Michael Hruševskij als Forscher und als Organisator der wissenschaftlichen Arbeit“. *Zeitschrift für osteuropäische Geschichte*. Bd. 9, Berlin 1935. pp. 164—173.
— „Der Ukraine Niedergang und Aufschwung“. *Zeitschrift für osteuropäische Geschichte*. Bd. 6. Berlin 1932, pp. 36—60, 193—235, 358—385.
- Костюк Григорій: «Останні дні життя академіка М. Грушевського», *Український Збірник* (Мюнхен), кн. 1. 1954, стор. 83—94.
- Кох Ганс: «Пам'яті Михайла Грушевського», *Сучасна Україна*, ч. 7/84, 8/85. 1954.
- Koch Hans: „Dem Andenken Mychajlo Hruševskij's gewidmet“, *Jahrbücher für Kultur und Geschichte der Slaven*. (Breslau) 1935. N. F. Bd. 11. H. 1, pp. 11—53.
- Кравченко І.: «Фашистські концепції Грушевського і його школа в українській історіографії», *Записки Істор.-археолог. Інституту* (Київ: ВУАН), ч. 1. 1934.
- Крип'якевич Іван: *Михайло Грушевський: життя і діяльність*, Львів, «Просвіта», 1935, 63 стор.
- Крупницький Борис: «Українська історична наука в НТШ на чолі з М. Грушевським», *Українські Вісті* (Новий Ульм), чч. 48, 49, 50, 1950.
— *Українська історична наука під советами*, Мюнхен: Інститут для Вивчення ССРСР, 1957. стор. 5—12, 27—30.
— «М. Грушевський і його історична праця», *Історія України Руси М. Грушевського*. Нью-Йорк: Книгоспілка, 1954. т. I. стор. 1—29.
- Krupnytsky Borys: „Die archäographische Tätigkeit M. Hruševskij's“, *Jahrbücher für Kultur und Geschichte der Slaven*. Breslau 1935. N. F. Bd. 11, H. 4, pp. 610—621.
— „M. Hruschewskij als Wissenschaftler“, *Beiträge zur Ukrainekunde des Ukrainischen Wissenschaftlichen Instituts*, (Berlin). Heft 3. 1935, pp. 14—28.
— „Die Ukrainische Geschichtswissenschaft in der Sowjetunion 1921—1941“,

- Jahrbücher für die Geschichte Osteuropas*. V. 6. 214. 1941. pp. 125—121.
 — „Critique from the Ukrainian point of view of the traditional division into periods of Russian history“, *The Ukrainian review*. London, December 1954. Vol. 1, No. 1. p. 5—12.
- Kuzela Zeno: „M. Hruschewskyj und seine Tätigkeit in den westukrainischen Ländern“, *Beiträge zur Ukrainekunde*. (Berlin) H. 3, 1935, pp. 29—37.
- Кузів В.: «М. Грушевський а Євангельська справа», *Віра і Наука* (Коломия) ч. 8—9. 1935, стор. 2—4.
 — «Михайло Грушевський а Євангельська Церква», *Всеукраїнський Громадський Релігійний Збірник* (Майнц-Кастель) кн. 2. 1948.
 — «Моя подорож до Києва. Спомини». *Канадійський Ранок* (Вінніпер) чч. 725—730, 1951.
- Лавріненко Юрій: «Михайло Грушевський», *Розстрілане Відродження*, Париж: Інститут Літеракці, 1959, стор. 907—919.
- Лакса І.: «Михайло Сергієвич Грушевський» — з нагоди 60-их роковин народження та 40-их народин наукової діяльності», *Життя і Революція*, ч. 30. 1926, стор. 99—105.
- Лотоцький О.: «На відзіді», *Нова Громада* (Київ), кн. 7. 1906, стор. 23—25.
 — *Сторінки Минулого*, част. I—III., Варшава: Український Науковий Інститут, 1932—1934.
- Мартос Борис: «М. С. Грушевський, яким я його знав», *Український Історик*, ч. 1—2 (9—10), 1966.
- Mačurek Josef: *Dějepisectví evropského východu*, Praha: Historický Klub, 1945, 349 p.
- Mazour Anatole G.: *Modern Russian Historiography*. Princeton: Van Nostrand, 1958. pp. 158—163.
- Mazon Andre: „Mіchailo Hruševskij“, *Revue des études slaves*, t. XV. 1935, pp. 185—187.
- Міяковський Володимир: «До біографії М. Грушевського», *Краківські Вісті*, ч. 69 (1102), ч. 70 (1103), 1944.
- Мухін М.: «Проф. М. Грушевський (1866—1934)», *Вістник* (Львів). Рік вид. 4. ч. 2. стор. 102—115, ч. 3., стор. 194—202, ч. 4., стор. 268—277., 1936.
- Оглоблин Олександр: «Михайло Грушевський», *Український Вісник* (Берлін), чч. 31—33 (155—157), 1944.
 — «Михайло Грушевський. (З нагоди 50-річчя Історії України-Руси)», *Українська Трибуна* (Мюнхен), ч. 21 (143), 1948.
 — «Михайло Грушевський і українське національне відродження», *Український Історик*, ч. 2—3. 1964. стор. 1—6.
 — «Михайло Сергієвич Грушевський (1866—1934)», *Український Історик*, ч. 1—2 (9—10), 1966.
 — «Грушевський Михайло», *Енциклопедія Українознавства* (Словникова частина), т. 2. 1955, стор. 453—455.
- Ohloblyn Olexander: *Ukrainian Historiography. 1917—1956*. New York. Ukrainian Academy of Arts and Sciences, 1957. pp. 307—313.
- Окинишевич Лев: «Національно-демократична концепція історії права України в працях акад. М. Грушевського», *Україна*, кн. 1—2, 1932.
- Остапович Михайло: *Президент: життя і діяльність Михайла Грушевського*, Львів, Самоосвіта, 1937. 62 стор. (Перевидано в Канаді в 1966 р.).

- Онацький Євген: «Грушевський Михайло», *Українська Мала Енциклопедія*, Буенос Айрес, 1957, стор. 235—286.
- Palme Anton: „M. Hruschewskij als Persönlichkeit“, *Beiträge zur Ukrainekunde* (Berlin), Heft 3, 1935.
- Pelenski Jaroslaw.: *Der ukrainische Nationalgedanke im Lichte der Werke M. Hruschewskys und V. Lipinski*, Muenchen: Muenchen Universität, 1957. (Dissertation; неопублікована дисертація).
- Пірідо Федір: «Михайло Грушевський та його «історичні установи», *Україна під большевицькою окупацією*, Мюнхен: Інститут для Вивчення СССР, 1956, стор. 38—45.
- Полонська-Василенко Наталія: «М. П. Василенко і ВУАН», *Україна* (Париж), ч. 5, 1951, стор. 337—345.
- «З моїх спогадів про М. Грушевського (Процес СБУ, Смерть і похорон М. Грушевського)», *Україна*, ч. 9, 1953, стор. 744—747.
- *Українська Академія Наук* (Нарис історії), част. I—II, Мюнхен: Інститут для Вивчення Істор. СССР, 1955—1958.
- «Світлій пам'яті Марії та Катерини Грушевських», *Наше Життя*, ч. 4. 1956, стор. 9—10.
- «Історична наука в Україні за совєтської доби та доля істориків», *Записки НТШ*, т. 173. 1962, стор. 7—110.
- *Дві концепції історії України і Росії*, Мюнхен: УВУ, 1964. 52 стор.
- «Промова наркома освіти УССР акад. В. П. Затонського на похоронах акад. М. С. Грушевського», *Вісті Всеукраїнської Академії Наук*, ч. 6—7, 1934.
- Рахманний Роман: «Будівничий першці Української Народньої Республіки», *Сучасність* (Мюнхен). Ч. 1, (61), 1966, стор. 59—86.
- Романовський Володимир: «Сторінка з недавнього минулого», *Ювілейний Збірник на пошану акад. М. С. Грушевського*, т. I, Київ: Українська Академія Наук, 1928, стор. 428—430.
- Рубач М. А.: «Грушевський, Михаил Сергеевич», *Советская Историческая Энциклопедия*, т. 4. Москва, 1963. стор. 857—859.
- Simpson G. W.: „Hrushevsky: A Historian of Ukraine“, *The Ukrainian Quarterly* (New York), Vol. I. 1944, pp. 132—139.
- Сірополко Ст.: «Відновлена «Україна» та її виступ проти акад. М. Грушевського», *Тризуб* (Париж), ч. 8 (366), 1933, стор. 3—6.
- Stachiw Matthew: „A Scientist and Social Leader as a President of State“, *The Ukrainian Quarterly*, vol. 13. 1957, pp. 329-336.
- Стахів М.: «Чому М. Грушевський в 1924 році повернувся до Києва», *Народня Воля*, чч. 2-24, 1965.
- (Степанишин О.) О. М.: Останні роки життя Михайла Грушевського», *Наші Дні* (Львів), ч. 3. 1943.
- Тищенко Юрій: «Велетень української науки (уринок зі спогадів про М. С. Грушевського)», *Україна* (Париж), ч. 2. 1949, стор. 78—84.
- «Київ. (Уринок з споминів)», *Літературно Науковий Збірник* (Ганновер) 1946, стор. 45—77.
- Украинская Жизнь* (Москва), ч. 12. 1916, (ціле число присвячене М. Грушевському).

- Ukrainisches Wissenschaftliches Institut, (Berlin), *Prof. Michael Hruschewskyj: sein Leben und sein Wirken (1866—1934)*. Berlin, 1935. 48 p. (Beiträge zur Ukraine-kunde, Heft 3).
- Зміст: М. Хрущевський як особистість, von Anton Palme. — М. Хрущевський як вчений, von Borys Krupnyckyj. — М. Хрущевський і його діяльність в західноукраїнських землях, von Zeno Kuziela. — Додаток: Звичайні риси східноукраїнської „руської“ історії... von M. Hruschewskyj.
- Fedoronczuk W.: „La suppression e fisica di Michajlo Hruschewskyj“, *L'Osservatore Romano*, N. 86, 1966.
— „Mychajlo Hruschewskyi: Padre della storia Ucraina“, *L'Osservatore Romano*, N. 81, 1966.
- Франко Іван: *Причинки до Історії України-Руси. Критичні уваги до історичних праць проф. М. Грушевського*, част. I. Львів, 1912.
- Франко-Ключко Анна: *Іван Франко і його родина. Спомини*. Торонто: Ліга Визволення України, 1956. 131 стор.
- Чижевський Дмитро: «Грушевський, як історик літератури», *Історія Української Літератури* М. Грушевського, т. 1, Нью Йорк: Книго-спілка, 1959, стор. 1-10.
- Czubatyj Mykola: „The Problems of Ukrainian Historiography“, *Bulletin of the Polish Institute of Arts and Sciences in America*, Vol. 2. No. 1, pp. 339—353.
- Чубатий Микола: «Княжа Русь-Україна та виникнення трьох східнослов'янських націй», *ЗНТШ*, т. 178, 1964.
- Шаповал Микита.: *Щоденник*, тт. I, II, Нью Йорк: Громада ім. М. Шаповала, 1958.
- Шульгін О.: „Mykhailo Hrushevsky (1866—1934)“, *Slavonic and East European Review* (London) vol. 14. 1935, pp. 176-181.
— „Michel Hrouchevski et sa conception de l'histoire de l'Est Europeen“, *Cours d'histoire de l'Ukraine*, par M. Hruschewsky. Paris: Première Imprimerie Ukrainienne en France. 1959. 241 p.
- Ювілей академіка М. С. Грушевського. 1866—1926. Київ, 1927.
- Ювілей академіка М. С. Грушевського 1866—1926. Михайло Грушевський, *Вибрані Праці*. Зібрав і упорядкував матеріяли Микола Галій. Нью Йорк: Головна Управа ОУРДП в США, 1960, стор. 213-250.